

УДК 791.44.075(477)“1920/1930”

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ КІНОФІКАЦІЇ ТА КІНОПРОКАТУ (кінець 1920-х – 1930-ті роки)

Роман Росляк

У статті розглянуто діяльність органів управління кінофікації та кінопрокату, особливості їх реформування з метою створення централізованої моделі управління в загальносоюзному масштабі.

Ключові слова: кінофікація, кінопрокат, централізація.

The article examines the activities of management cinematographic equipment installation and film distribution, features of their reforming for the purpose of creation of the centralized model of management in all-union scale.

Key words: cinematographic equipment installation, film distribution, centralization.

Кінофікація та кінопрокат як механізми насадження комуністичної ідеології завжди посідали значне місце в пропагандистських структурах СРСР. Особливого значення вони набули наприкінці 1920-х – у 1930-х роках. Посилення тоталітарних тенденцій вимагало відповідного ідеологічного супроводу, зокрема засобами кіно. Тому від створення дієвого апарату управління кінофікації та прокату значною мірою залежала ефективність більшовицької пропаганди загалом.

Пропонована тематика актуальна не лише з наукового боку (заповнення суттєвої прогалини в історії українського кіно). Результати дослідження можуть бути втілені й на практиці. Ідеться про використання досвіду минулого в нинішньому кінопроцесі. Однак, зважаючи на доволі скрутне становище української кіногалузі (український низький рівень кіновиробництва, розвал прокату, особливо в сільській місцевості, значне звуження ролі держави в плануванні фільмофонду), актуальність ця поки що гіпотетична. Окремі аспекти згаданої проблематики порушили в своїх публікаціях Т. Самойленко¹, О. Кузюк² та інші. Але комплексне її вивчення ще не здійснено, цей факт додатково переконує в актуальності обраної теми. Мета публікації – простежити особливості реформування органів управління кінофікації та прокату упродовж кінця 1920-х – 1930-х років.

У 1920-х роках чіткої системи кінофікації ще не існувало. Наприклад, у сільській місцевості діяла так звана кущова система. Кущ охоплював певну терито-

рію. В одному випадку він формувався у межах адміністративного району, в інших – у міжрайонному масштабі. Не була сталою і кількість сіл, що охоплювали кущ, вона визначалася місцевими умовами. Також не було чітко визначено зони відповідальності організацій. Для отримання прибутків кожна з них намагалася поширити свій вплив на найбільш економічно вигідні регіони. «По деяких округах є кілька організацій, що кінофікують села. Всі вони намагаються захопити найбільші села, “щоб уникнути дефіцитності кіно”. – Характеризував їх роботу журнал “Кіно”. – Це спричиняє цілком зайву конкуренцію та розгاردіаш у роботі, призводить ще й до збитків кіно на селі»³.

Гальмувала розвиток сільської кіномережі й територіальна диспропорція крайових відділів ВУФКУ. Шість існуючих на 1929 рік крайвідділів охоплювали дуже різні за розміром території. Наприклад, до Київського крайвідділу з його невеликим штатом входило 13 округ, а це – понад 200 районів, близько 17 тис. населених пунктів з 9,5 млн жителів⁴. Водночас Дніпропетровський відділ охоплював лише чотири округи⁵.

Таким чином, у 1920-х роках єдиної вертикалі кінофікації створено не було. А крім ВУФКУ, кінофікацією займалися політосвітні організації, профспілки. Через відсутність скоординованості в їхніх діях кіномережа розвивалася досить повільно. Власне кажучи, і ВУФКУ не було зацікавлене перебирати на себе повністю цю справу через її збитковість, тому роль кіновідомства зводилася переважно до продажу відповід-

ІСТОРИЯ

ним організаціям проєкційних кіноапаратів (власного та закордонного виробництва), постачання фільмів.

У 1929 році до кінофікації села намагалися активніше залучити кооперацію. Обраний шлях був перспективним, оскільки давав змогу зекономити чимало державних коштів. З другого боку, через небезпеку втратити контроль над кінематографом партійні і державні органи ставилися до кінокооперації не надто прихильно. Радянське керівництво завжди відчувало потребу очолити будь-яку справу незалежно від того, чи це була кінематографія, чи сільське господарство, і докладала максимум зусиль для реалізації цього завдання.

Натомість журнал «Кіно», пропагуючи ідею кінофікації села кооперацією, умістив редакційну статтю, у якій прозвучала доволі «крамольна» думка про недоцільність створення суто державного органу для її здійснення: «... апаратними заходами здійснити будівництво такої великої кількості кіноустановок, як це передбачається за п'ятирічним планом української кінематографії (до 10000 установок), – річ абсолютно неможлива, й дарма було б утворювати колосальний апарат для будівництва, що повинен коштувати великих сум й що бюрократично підходив би до справи. Побудувати цю мережу можна лише за допомогою самого населення шляхом його самодіяльності... Будівництво кіномережі на кооперативних засадах є найбільш правильна й придатна з усіх боків форма, а оскільки це так, треба, щоб апарат ВУФКУ разом з апаратом кооперації заходились коло переведення цілої низки заходів, щоб не гаючи часу приступити до організації кооперативної мережі»⁶.

Прихильником здійснення кінофікації села силами кооперативних товариств був і голова Правління ВУФКУ І. Воробйов: «Тим то потрібно зняти питання про відповідальність про те, хто відповідатиме за господарську і культурну роботу кіно на селі. Селянський будинок? Сільрада? Ні, ані селянський будинок, ані сільрада не можуть відповідати в повному розумінні цього слова за постановку господарської роботи. Відповідати за справу можуть лише кінокооперативні товариства, які, мобілізуючи

кошти усіх видів кооперації, райвиконкомів, сільрад і ін. на справу будівництва кіно сітки ... і одержуючи відповідне кредитування з боку ВУФКУ, банків тощо ... зможуть як слід налагодити кіногосподарство і розгорнути свою оперативну діяльність»⁷.

Загалом здійснення кінофікації УСРР шляхом залучення кооперації за радянських реалій було неможливим. Наступні роки стали яскравим тому підтвердженням.

На відміну від кінофікації, зовсім інше ставлення спостерігалось до прокату. Єдиною організацією, що розпоряджалася наявним фільмофондом, було ВУФКУ. Воно не лише одноосібно володіло монополією на прокат фільмів на території УСРР, а й правом їх закупівлі за кордоном. Говорячи про зарубіжні фільми, слід зауважити, що впродовж кількох років (починаючи з 1922, коли було створене ВУФКУ) вони становили основне джерело фінансування української кінопромисловості.

Однак монополія прокату (а відповідно – породжена нею відсутність конкуренції) нерідко спричиняла зниження якості обслуговування населення. Якщо в містах демонстрування фільмів здійснювалося більш-менш організовано, то в сільській місцевості прокат забезпечувався за остаточним принципом. Село отримувало фільми кількарічної давнини, часто без початку і кінця, у незадовільному технічному стані проте за доволі високими розцінками (від 6 до 20 карбованців за прокато-день). Таке фінансове становище, вочевидь, влаштовувало й ВУФКУ, яке в своїй прокатній політиці намагалося зберегти систему оплати саме за прокато-день замість збільшення кількості сеансів і, відповідно, глядацької аудиторії⁸.

Значні зміни в організації кінофікації та кінопрокату відбулися в наступному десятилітті. Хоча вже наприкінці 1920-х років стали відчутними прагнення союзного керівництва створити єдиний центр управління кінематографом. Переломним моментом для українського кіно став 1930 рік, коли воно втратило автономію. Згідно з постановою Раднаркому СРСР було створено загальносоюзне об'єднання кінофотопромисловості. ВУФКУ разом з усіма республіканськими кіноорганізаціями підпо-

РОМАН РОСЛЯК. РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ КІНОФІКАЦІЇ ТА КІНОПРОКАТУ...

рядкували новоствореному об'єднанню⁹. У статуті Державного всесоюзного кінофотооб'єднання «Союзкіно» зазначалося, що воно створене «для об'єднання як безпосередньо, так і через відповідні трести загальносоюзного значення підприємств з виробництва кінокартин, їх прокату та експлуатації, а також з виробництва кінофотоапаратури (знімальної, проєкційної, освітлювальної та ін.)»¹⁰.

Негативним моментом цієї постанови стала й відміна монополії прокату ВУФКУ на території України, а також права самостійно здійснювати продаж та закупівлю фільмів не лише за кордоном, а й у межах СРСР. Українська кінематографія також стала залежною від центру і щодо кількості фільмокопій, які отримувала від центру. Не кажучи вже про той факт, що союзне кінокерівництво знеособило весь фонд кінофільмів, списавши їх зі статутного фонду тресту «Українфільм», створеного замість ВУФКУ.

Деякі позитивні зрушення в кінофікації та прокаті відбулися 1933 року, коли кінофотооб'єднання «Союзкіно» було реорганізоване в Головне управління кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР. Республіканські трести з виробництва та прокату фільмів (у нашому випадку – «Українфільм») виділили з системи «Союзкіно» та підпорядкували безпосередньо радам народних комісарів відповідних союзних республік. У межах своєї республіки трести мали здійснювати «всю роботу кінофікації, за винятком тої її частини, яка є в безпосередньому завідуванні Головної управи кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР»¹¹.

Передача керівництва кінофікації до республік фактично стала визнанням недолугості попередньої системи, «коли все керівництво кінофікацією держави [СРСР. – Р.Р.] було зосереджено в „Союзкіно“, що створювало неминуче знеособлення інтересів окремих союзних республік»¹².

Ще одним принциповим моментом, що впливав зі згаданої постанови («щоб максимально використати ресурси організацій Союзу РСР і союзних республік»¹³), стало розширення фінансової бази, яка у свою

чергу забезпечила б зростання кіномережі в союзних республіках. На практиці це мало виглядати таким чином: з одного боку, у нове будівництво «провідних кіноустановок» вкладає кошти Головне управління кінофотопромисловості, а з другого, у справу кінофікації залучаються ресурси кожної із союзних республік (бюджетні, громадські та ресурси інших зацікавлених організацій). Але при цьому Головне управління кінофотопромисловості залишає за собою право встановлювати ліміти кіноапаратури для розвитку кіномережі республіканських трестів¹⁴.

Певні зміни відбулися і в прокатній політиці: прокат фільмів децентралізували (він мав здійснюватися не через посередника в особі кінофотооб'єднання «Союзкіно», а через укладання договорів між відповідними трестами союзного та республіканського значення). Ішлося про те, що «всесоюзні трести виробництва кінокартин і республіканські трести мають право прокату кінофільмів, що вони виробляють, на території всього Союзу РСР. Взаємини між цими всесоюзними трестами і республіканськими трестами, а також між республіканськими трестами в ділянці прокату регулюються спеціально складуваними між ними договорами»¹⁵.

Запропоновані договірні умови (у майбутньому вони мали стати єдиною формою прокату) також виявили всі недоліки попередньої системи, за якої продаж фільмів здійснювався за твердими цінами, що неминуче породжувало зрівнялівку під час розрахунку за кінострічки, позбавляючи трести матеріального стимулу для підвищення якості своєї продукції. Запровадження договірних умов мало посприяти й децентралізації знеособленого фільмофонду та встановлення прокатних відрахувань за фільми конкретним студіям-виробникам.

На виконання рішення союзного уряду республіканський Раднарком 7 березня 1933 року видав постанову «Про підпорядкування тресту „Українфільм“ Раді Народних Комісарів УСРР та надання йому прав Головної управи в справах кінофотопромисловості УСРР», за якою зобов'язав кіновідомство здійснювати управління та

ІСТОРІЯ

експлуатацію підпорядкованої йому кіномережі, кінофікацію (безпосередньо та через відповідні організації – профспілки, будинки колективіста, колгоспи тощо). У безпосередньому віданні тресту залишалися кінотеатри та міська кіномережа балансом на 1 січня 1933 року. Прокат фільмів на території УСРР мав здійснюватися «Українфільмом» відповідно до наданої йому монополії прокату, а на території інших союзних республік – за договорами з кіноорганізаціями цих республік. Сільська (пересувна та стаціонарна) мережа з 15 квітня передавалася у відання республіканських комісаріатів землеробства та освіти, а також Уповноваженого Народного комісаріату радгоспів СРСР при уряді УСРР. На «Українфільм» було покладено забезпечення усієї сільської кіномережі фільмами, кадрами кіномеханіків та організацію ремонту на договірних засадах кіноапаратури ¹⁶.

У 1934 році справа кінофікації зосередилася у новостворених обласних кінофототрестах. Перебуваючи в безпосередньому підпорядкуванні облвиконкомів, вони водночас діяли «під загальним керівництвом та контролем» «Українфільму». На облкінотрести покладалася завдання художньо-ідеологічного керівництва культурного обслуговування глядачів, будівництва кінотеатрів і поширення кіномережі в областях, розпорядження фондом кінофікації. Кінофототрести також здійснювали планово-технічне регулювання та облік кіномережі, що перебувала в інших організаціях ¹⁷.

У березні 1938 року, коли радянський уряд ухвалив рішення про утворення Комітету в справах кінематографії при РНК СРСР ¹⁸, процес централізації кінематографії в межах усього СРСР завершився. На новостворену установу покладалося керівництво всіма справами кінематографії, в тому числі кінофікацією та прокатом у загальносоюзному масштабі.

Більш докладно ці завдання було розроблено в Положенні про Комітет у справах кінематографії при Раді Народних Комісарів Союзу РСР. Причому, вони стосувалися не лише адміністративних, технічних та цінових питань таких, як керівництво роз-

гортанням кіномережі, затвердження технічних норм з експлуатації та контроль за її технічним станом; затвердження правил прокату фільмів, регулювання – у межах, установлених Раднаркомом СРСР – тарифів на прокат і цін на квитки в кінотеатри трестованої і нетрестованої кіномережі; затвердження репертуарних планів. Комітет також мав широкі цензурні повноваження: здійснював контроль за репертуаром і демонструванням фільмів у кінотеатрах та на кіноустановках усіх відомств і організацій (Управління з контролю за репертуаром) ¹⁹.

Керівництво кінофікації та кінопрокату відбувалося через структурні підрозділи Кінокомітету: Головне управління кінофікації (розробка планів розвитку та експлуатації кіномережі всіх відомств і організацій на території СРСР), Головне управління масового друку і прокату кінокартин (до його складу входила Всесоюзна контора з прокату кінофільмів «Союзкінопрокат» з монополією правом прокату кінокартин по всьому СРСР; відповідно їй передавалися республіканські прокатні організації ²⁰), уже згадуване Управління з контролю за репертуаром; Головне управління постачання здійснювало забезпечення матеріалами установи і будівництва Комітету, а через підпорядковану Всесоюзну контору з постачання кіномережі («Союзкінопостач») кіномережа забезпечувалася апаратурою, запасними частинами, витратними матеріалами ²¹.

При радах народних комісарів союзних і автономних республік, крайових і обласних виконавчих комітетах як органи Комітету створювалися управління кінофікації ²².

У результаті цієї реорганізації ліквідовано трест «Українфільм», а всі справи, майно та цінності передані до новоствореної структури – Управління кінофікації, сформованого при Раднаркомі УСРР. Начальника цього управління призначав республіканський Раднарком за погодженням з Комітетом у справах кінематографії. Аналогічні управління були утворені при Раднаркомі Молдавської АРСР та обласних виконавчих комітетах.

На Управління кінофікації покладалася керівництво всією справою кінофікації УСРР; розвиток і поширення кіномережі в

РОМАН РОСЛЯК. РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ КІНОФІКАЦІЇ ТА КІНОПРОКАТУ...

місті та селі; якісне покращення роботи кіномережі, зокрема, подальші роботи з озвучення; якісніше обслуговування мешканців міста і села та ін. До Управління кінофікації входили відділи: оперативно-експлуатаційний; технічний; капітального будівництва; підготовки, обліку та розподілу кадрів; планово-економічний; фінансовий і бухгалтерія; адміністративно-господарський²³.

Одним із наслідків реорганізації системи прокату в СРСР стало введення в дію типового статуту тресту кінофікації (союзної, автономної республіки, краю, області). Трест створювався «для експлуатації, будівництва, розвитку та покращення роботи кіномережі та підвищення ролі кіно як фактора культурно-політичного виховання трудящих»²⁴. Він здійснював керівництво роботою усіх безпосередньо підпорядкованих міських і сільських кіноустановок і кінопересувов, будівництвом нових і реконструкцією існуючих кінотеатрів.

Відбулася також централізація будівництва кінотеатрів. Згідно з розпорядженням Комітету у справах кінематографії, таке будівництво з 1939 року мало здійснюватися тільки за проектами, що затверджувалися та видавалися Головним управлінням кінофікації. Індивідуальне проектування та відступ від затверджених проектів дозволялося у виняткових випадках за попередньою згодою Головного управління кінофікації у випадку нижчелімітної вартості. Якщо ж вартість кінотеатру перевищувала лімітні суми, то – за дозволом Комітету у справах кінематографії при РНК СРСР²⁵.

Реорганізація кінофікації не завжди давала очікувані результати. У союзній пресі відзначалося, що створені в 1938 році обласні, крайові та республіканські управління кінофікації «з керівництвом відомчою кіномережею не впоралися. Спроби скласти об'єднаний план кінофікації, що охоплює всю кіномережу спричинили лише даремні втрати часу (Кримська АРСР, Свердловська і Вінницька обл.)»²⁶.

Тому менше ніж через два роки відбулася чергова реорганізація органів кінофікації. Згідно з постановою РНК СРСР від 20 березня 1940 року всі існуючі трести з кінофікації були об'єднані з управліннями

кінофікації при раднаркомках відповідних союзних, автономних республік, крайових і обласних виконавчих комітетів. Відповідно були реорганізовані й районні (міжрайонні) відділення трестів з кінофікації в районні (міжрайонні) відділи управлінь кінофікації при крайових, обласних виконавчих комітетах і РНК союзних республік. Певним здобутком стало переведення управлінь кінофікації та їх районних (міжрайонних) відділів на госпрозрахунок²⁷.

Таким чином, система управління кінофікації та кінопрокату в Україні впродовж 1930-х років зазнала кардинальних змін. На зміну розрізненим організаціям прийшла єдина державна структура. Максимально був централізований прокат. Реформування органів кінофікації та кінопрокату мало на меті створення єдиної на весь СРСР вертикалі управління. Цієї мети вдалося досягнути наприкінці 1930-х років.

Пропонована публікація, безперечно, не претендує на вичерпність. Перспективними напрямками наукового пошуку є дослідження особливостей здійснення кінофікації та організації кінопрокату у 1920-х і 1930-х роках, кінофікація окремих регіонів України.

¹ *Самойленко Т.* Українське кіно в умовах тоталітарного режиму / *Самойленко Т. І.* // *Наукові праці.* – 2009. – Вип. 116. – С. 32–36.

² *Кузюк О.* Кінофікація УРСР в 1930–ті роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_44/index.html/

³ *Файер М.* Чому кіно на селі дефіцитне? / *М. Файер* // *Кіно.* – 1929. – №9/10 [травень]. – С. 4.

⁴ *Файер М.* Справи сільської кінофікації / *М. Файер* // *Кіно.* – 1929. – № 14 [липень]. – С. 2.

⁵ *Файер М.* До ліпшої роботи / *М. Файер* // *Кіно.* – 1929. – № 17 [вересень]. – С. 2.

⁶ Кооперування кіномережі: [Ред. ст.] // *Кіно.* – 1929. – № 1 [січень]. – С. 1.

⁷ *Воробйов І.* Кіноробота на селі / *І. Воробйов* // *Література й мистецтво.* – Х., 1930. – 5 січня.

⁸ *Селянин.* Село вимагає серйозної уваги // *Кіно.* – 1930. – № 9/10 [травень]. – С. 2.

⁹ Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 13 лютого 1930 р. «Про утворення загальносоюзного об'єднання кінофотопромисловості» // *Збірник законів та наказів Робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік.* – 1930. – Відділ перший. – № 15 [18 березня]. – Арт. 165.

¹⁰ Устав Государственного всесоюзного кинофотообъединения «Союзкино» // *Собрание зако-*

ІСТОРИЯ

нов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Союза Советских Социалистических Республик. – 1930. – Отдел второй. – № 34 [15 июня]. – Ст. 193.

¹¹ Постанова Ради Народних Комісарів СРСР № 190 від 11 лютого 1933 р. «Про організацію Головної управи кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР» // Збірник законів та наказів Робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. – 1933. – Відділ перший. – № 11 [23 лютого]. – Арт. 59.

¹² Котиев Б. Новые пути кинофикации и продвижения / Б. Котиев // Кино. – М., 1933. – 16 февраля.

¹³ Постанова Ради Народних Комісарів СРСР № 190 від 11 лютого 1933 р. «Про організацію Головної управи кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР» // Збірник законів та наказів Робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. – 1933. – Відділ перший. – № 11 [23 лютого]. – Арт. 59.

¹⁴ Котиев Б. Новые пути кинофикации и продвижения / Б. Котиев // Кино. – М., 1933. – 16 февраля.

¹⁵ Постанова Ради Народних Комісарів СРСР № 190 від 11 лютого 1933 р. «Про організацію Головної управи кінофотопромисловості при РНК Союзу РСР» // Збірник законів та наказів Робітничо-селянського уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік. – 1933. – Відділ перший. – № 11 [23 лютого]. – Арт. 59.

¹⁶ Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 7 березня 1933 р. «Про підпорядкування тресту “Українфільм” Раді Народних Комісарів УСРР та про надання йому прав Головної управи в справах кінофотопромисловості УСРР» // Збірник законів та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України. – 1933. – № 15 [5 квітня]. – Арт. 172.

¹⁷ Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 28 травня 1935 р. «Про затвердження типового статуту про обласні кінофототрести» // Збірник законів та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України. – 1935. – № 18 [15 липня]. – Арт. 100.

¹⁸ Постановление СНК СССР № 382 от 23 марта 1938 г. «Об образовании Комитета по делам кинематографии при Совете Народных Комиссаров Союза ССР» // Бюллетень Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР. – М. : Госкиноиздат, 1938. – № 1/2. – С. 3–6.

¹⁹ Положение о Комитете по делам кинематографии при Совете Народных Комиссаров Союза ССР от 4 сентября 1938 г. // Бюллетень Комитета по де-

лам кинематографии при СНК Союза ССР. – М. : Госкиноиздат, 1938. – № 1/2. – С. 15.

²⁰ Постановление СНК СССР № 382 от 23 марта 1938 г. «Об образовании Комитета по делам кинематографии при Совете Народных Комиссаров Союза ССР» // Бюллетень Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР. – М. : Госкиноиздат, 1938. – № 1/2. – С. 4.

²¹ Положение о Комитете по делам кинематографии при Совете Народных Комиссаров Союза ССР от 4 сентября 1938 г. // Бюллетень Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР. – М. : Госкиноиздат, 1938. – № 1/2. – С. 17.

²² Постановление СНК СССР № 382 от 23 марта 1938 г. «Об образовании Комитета по делам кинематографии при Совете Народных Комиссаров Союза ССР» // Бюллетень Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР. – М. : Госкиноиздат, 1938. – № 1/2. – С. 4.

²³ Постановление Совета Народных Комиссаров УССР от 16 апреля 1938 г. «Об образовании Управления кинофикации при Совете Народных Комиссаров УССР, Совете Народных Комиссаров Молдавской АССР и областных исполнительных комитетах» // Собрание законов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Украинской Советской Социалистической Республики. – 1938. – №23 [29 апреля]. – Ст. 89.

²⁴ Приказ № 240 от 15 июля 1938 г. по Комитету по делам кинематографии при СНК СССР «Об утверждении и введении в действие типового устава треста кинофикации» // Бюллетень Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР. – М.: Госкиноиздат, 1938. – № 1/2. – С. 49–50.

²⁵ Приказ № 287 от 8 августа 1938 г. по Комитету по делам кинематографии при СНК СССР «О строительстве кинотеатров на территории Союза ССР» // Бюллетень Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР. – М. : Госкиноиздат, 1938. – № 1/2. – С. 55.

²⁶ Баландин В., Буров Б., Мотыль Н. Управление киносетью надо перестроить / В. Баландин, Б. Буров, Н. Мотыль // Кино. – М., 1939. – 17 мая.

²⁷ Постановление Совета Народных Комиссаров Союза ССР № 377 от 20 марта 1940 г. «О реорганизации органов управления кинофикации Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР» // Бюллетень Комитета по делам кинематографии при СНК Союза ССР. – М. : Госкиноиздат, 1940. – № 7. – С. 3.

В статье исследуются деятельность органов управления кинофикации и проката, особенности их реформирования с целью создания централизованной модели управления в общесоюзном масштабе.

Ключевые слова: кинофикация, кинопрокат, централизация.